

Máme tendenciu myslieť si, že sme vo svete sami

Rozhovor s Emmou Vičanovou (na fotke) a Deborou Pastirčákovou o procese tvorby filmu na workshope My Street Films. Foto Šimon Lupták

Emma Vičanová je študentkou prvého ročníka Mgr. odboru divadelná dramaturgia a dramatická tvorba na Divadelnej fakulte VŠMU v Bratislave. Od roku 2015 sa úspešne zúčastňovala celoslovenskej literárnej súťaže Medziriadky, ktorú od 2023 spoluorganizuje. Tento rok sa stala víťazkou workshopu My Street Films so svojím filmom Vyfabulovaný životopis Milana V. Autorka sa prostredníctvom filmu vydáva na cestu experimentu, v ktorom skúma svoju fascináciu knihami z políc antikvariátov. Kto každý ich držal v ruke a prečo? Z letných odkazov na stránkach kníh fabuluje príbeh o úniku hrdinu do fantazijného temného lesa. Je únik tým, čo sama autorka v knihách hľadá? Do

rozhovoru s ňou sme prizvali aj koordinátorku My Street Films na Slovensku Deboru Pastirčákovú.

Debora, môžeš prezradiť niečo o tom, čo je vlastne My Street Films a prečo je už tri roky súčasťou Jedného sveta?

My Street Films je vzdelávací projekt, ktorý je určený záujemkyniam a záujemcom predovšetkým o dokumentárny film. Môže sa do neho zapojiť ktokoľvek (aj) bez filmového vzdelania. Každý ročník sa začína otvorenou výzvou na prihlasovanie autorských námetov, z ktorých porota vyberie tie s najväčším potenciálom. Ich autori získajú príležitosť rozvinúť ich pod profesionálnym lektorským vedením do podoby vlastných dokumentárnych filmov.

Pozostáva z troch prezenčných workshopov, každý sa zameriava na inú fázu procesu tvorby filmu: literárnu prípravu, réžijnú prípravu a strihovú prípravu. Sme veľmi radi, že naše účastníctvo má možnosť vidieť svoje hotové filmy na slávnostnej premiére na festivale Jeden svet, ktorý je nám hodnotovo a obsahovo blízky. Témy, ktoré dostávajú priestor na Jednom svete sú aktuálne a spoločensky dôležité, sú zobrazované s dôrazom na hlbšie pochopenie vecí a angažovaný prístup.

Podobnú ambíciu máme aj v My Street Films, či už pri výbere tém námetov alebo vedení diskusií počas workshopov. Prejsť si procesom vzniku filmu je veľmi intenzívna a aj náročná skúsenosť, počas ktorej vzniknú mnohé priateľstvá a spoločné tvorivé zdieľania, je preto dôležité, aby aj ukončenie daného ročníka prebehlo spoločne. To, že sa to udeje v rámci rešpektovaného festivalu, na ktorom sa premietajú mnohé hodnotné dokumenty, dodáva aj našim filmom pocit vážnosti a relevancie. Veríme tiež, že úspech nášho účastníctva môže inšpirovať mnohých ďalších ľudí, ktorí v sebe nosia svoje vlastné námety. Možno sa práve oni stanú súčasťou ďalších ročníkov.

Workshop My Street Films, vpravo Debora Pastirčáková. Foto: Pavel Smejkal

Emma, ako si ty objavila My Street Films a čo ťa motivovalo prihlásiť sa?

My street films som objavila cez priateľov, ktorí sa doň zapojili rok predtým – Dorku Suránovú a Andreja Purkarta. Pozrela som si ich filmy a veľmi ma vtedy nadchli, aj preto som sa rozhodla skúsiť sa prihlásiť. Veľkou motiváciou tiež bolo, že som študentka divadelnej dramaturgie a aktívna v literárnom umení – chcela som si vyskúšať možno niečo mimo mojej komfortnej zóny, spoznať akýsi iný svet. Film ma vždy fascinoval a napadlo mi, že možno, keď sa zapojím do takéhoto projektu, budem schopná niečo natočiť. Skúsiť si nové princípy, postupy, rozmýšľanie. A to sa aj splnilo.

Debora, čo vás tak zaujalo na Emminom námete, že ste sa ju rozhodli vybrať do workshopu? Aké kritériá sú pre vás dôležité pri zostavovaní účasti do workshopov?

Pri výbere námetov častokrát zohráva rolu aj osobné zaniechanie autorky alebo autora pre danú tému. Pri Emminom námete bolo jednoznačne cítiť, že je knihami a všetkými skrytými významami, ktoré sa v nich dajú nájsť, doslova fascinovaná. A aj keď sme od začiatku očakávali, že sa nevydá cestou klasického (ak taký vôbec existuje) dokumentu, videli sme v jej projekte potenciál a zdalo sa nám, že môže svojim prístupom obohatiť aj ostatných autorov a autorky. Jej silný cit pre jazyk sľuboval zaujímavé spojenie obrazu a zvuku.

Čo sa týka kritérií pre výber námetov, je pre nás okrem už spomenutej osobnej motivácie, dôležitá aj relevancia témy, akási predpokladaná schopnosť uvažovať o veciach v širších súvislostiach a do istej miery aj originalita námetu. Tiež sme radi, ak sa nám podarí vybrať rôznorodé námety, aby debata na workshopoch bola podnetná a ponúkla účastníctvu nové spôsoby premýšľania nad svojimi filmami.

Zábery z filmu Vyfabulovaný životopis Milana V.

Emma, ako si uvažovala o svojom filme od začiatku, čo sa v procese workshopu zmenilo a čo bolo pre teba jeho najväčším prínosom?

Na prvé stretnutie som vstupovala skôr s impresiami a ideou vytvoriť film o knihách z antikvariátov. Nemala som presne určenú ani tému, ani spôsob, akým ju chcem zobrazit' – jednoducho som bola otvorená brainstormingu, nápadom, počúchnutiu správnym smerom, kreatívnemu dialógu. To sa počas workshopov aj dialo.

Od začiatku mi však bolo jasné, že sa chcem vyhnúť živému protagonistovi či hercovi – môžeme uvažovať o nejakej deformácii z divadelného prostredia (čo je samozrejme žart). Časom sa idea formovala viac, to tiež za pomoci lektorov a spolu-účastníkov. Myslím ale, že všeobecne bolo potrebné mať pri mne veľkú trpezlivosť – ešte na poslednom workshope nebolo úplne jasné, čo chcem vytvoriť a deklarovat'. Nakoniec som dokázala myšlienky upratať a vznikol Vyfabulovaný životopis Milana V., no cesta k nemu bola skutočne náročná a zároveň meditačná. Workshopy mi okrem feedbacku a rád, prinášali aj inšpiráciu v ľuďoch, ktorých som spoznala.

Spomínam si na naše úplne prvé stretnutie, na ktorom sme dostali zadanie: nafotiť za 24 hodín fotografie s tromi náladami – smútok, radosť, váhanie. Doniesla som fotky svojej rozhádzanej internátnej izby, električkovej trati a tabuľu s nápisom "Vitajte doma", ktorú nájdete pred vstupom na internáty. Barbora Sliepková (jedna z tútoriek workshopu, režisérka – pozn.red.) vtedy poznamenala, že je zaujímavé, že ani na jednej fotografii nie je protagonista. Táto skutočnosť sa so mnou očividne tiahla celým procesom.

Zábery z filmu Vyfabulovaný životopis Milana V.

Debora, Emmin film rozpráva príbeh fiktívneho človeka. Je podľa teba aj tak dokumentom? Prečo by si ho podľa teba mali pozrieť ľudia z rôznych komunit, ktorí sledujú Jeden svet?

Hranice medzi dokumentárnym a hraným filmom alebo fikciou boli už veľakrát diskutované. Určite nie je možné jednoznačne vymedziť čo dokumentom je a čo už nie a ani si nemyslím, že je to potrebné.

Čo je dôležitejšie vymedziť sú podľa mňa skôr nejaké etické hranice pri práci s protagonistami, ale to je iná téma. Samozrejme, Emmin film asi nespadá do nejakej tradičnejšej definície dokumentu. Ale jej proces tvorby v sebe nesie isté dokumentaristické princípy, ako napríklad zber materiálu, ktorý bol náhodný a organický a vo svojej fabulácii vychádzala z neho. Jej fiktívny príbeh sa odráža od reálnych odkazov v nájdených knihách. Mne osobne sa páči, že sme v tejto kolekcii filmov mali aj film, o ktorého dokumentárnosti sa dá polemizovať. Môže to tiež rozšíriť spektrum našich budúcich záujemcov.

Myslím si, že môže byť pre kohokoľvek zaujímavý práve svojím univerzálnym ľudským príbehom o otcovi a dcére a o potrebe úniku, ktorý je podaný citlivo a nenásilne.

Zábery z filmu Vyfabulovaný životopis Milana V.

Jedným z ústredných cieľov festivalu Jeden svet je prostredníctvom filmových príbehov prehľbovať poznanie ľudí o tom, že osudy ľudí z rôznych kútov našej

krajiny, či dokonca sveta sú vzájomne prepojené. Emma, ako rezonuje táto myšlienka s tebou a s filmom Vyfabulovaný životopis Milana V.?

Pri zbere materiálov som sama bola prekvapená, koľko nájdených odkazov a predmetov so mnou rezonuje.

V jednej z kníh som našla ako záložku lístok na divadelné predstavenie, ktoré som videla. Kniha o zaváraní bola zase z oblasti, kde bývam. Samotný Milan venuje Etuške knihu v Olomouci – ten patrí medzi moje najobľúbenejšie mestá v Česku, do ktorého sa rada vraciam. Môj otec sa volal Milan V. A ja sama do kníh píšem odkazy, poznámky.

Všetky tieto príklady boli náhodné, nič som "nenarafičila". Mám pocit, že si nie sme veľmi vzdialení. Spája nás veľa. Na začiatok možno stačí, že čítame rovnaké knihy, že si radi podčiarkujeme vety, že si do kníh schovávame fotografie a pohľadnice. Máme tendenciu myslieť si, že sme vo svete sami, že naše problémy sú čisto naše a nikoho iného, že nám druhí nie sú schopní porozumieť. A ono sa občas stačí pozrieť na predmety, ktoré patrili druhým, na príbehy, ktoré sa druhým stali, na ich fotografie. Pri štúdiu takto intímnych artefaktov ľahko zistíte, že tu sami nie ste. A je to neuveriteľne príjemný pocit.

Vyfabulovaný Milan V. môže byť ktokoľvek. V tom tkvie zmysel jeho existencie. A v závere sme vlastne všetci Milanovia. Zostávame otlačením vo svete a druhí o nás rozprávajú – možno. Prepája nás minimálne fakt, že tu niečo po nás ostáva.

Emma Vičanová na Jednom svete. Foto Šimon Lupták

Debora, ak niekoho z našich čitateľov a čitateľiek inšpiroval tento rozhovor k tomu, aby absolvoval My Street Films, čo má urobiť?

Samozrejme – prihlásiť sa! 3. marca spúšťame novú výzvu pre ročník 2025. Stačí napísať krátky námet, v ktorom zhrniete o čom chcete, aby film bol a stručne vysvetlíte, prečo by ste ho chceli natočiť práve vy. Odkaz na prihlášku nájdete na našom webe (mystreetfilms.sk), rovnako ako všetky podrobnejšie informácie o workshope, lektorstve či termínoch. Taktiež nás môžete kontaktovať v prípade otázok.

Emma, máme pred sebou nový rok, aj nový ročník Jedného sveta a workshopu My Street Films. Čo by si si želala v tomto roku pre seba, čo pre My Street Films a čo pre festival Jeden svet?

Pre seba si želim menej obáv, viac pekných chvíľ a dobré zákusky (najmä punčáky). Pre My Street Films želim skvelé námety, nadšencov a nadšenkyne pre film a tiež dobré zákusky, lebo si ich za tú tvrdú prácu v dnešných nešťastných podmienkach zaslúžia. A pre festival Jeden svet želim kvantum dobrých filmov, šikovných dokumentaristov a dokumentaristky a...

samozrejme dobré zákusky, a to z rovnakých dôvodov ako má My Street Films. Všetkým “trom” a mnohým iným tiež želám lepšiu situáciu, lepšie podmienky na tvorbu a lepšie dni.

Rozhovor pripravila Eva Križková.